

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ТА ЇЇ РОЛЬ У ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Розвиток ринкових відносин в Україні, наявність різних форм власності та розширення міжнародних економічних зв'язків вітчизняних підприємств з іноземними партнерами сприяло впровадженню в облікову практику облікової політики, яку підприємства визначають самостійно. Від уміло сформованої облікової політики багато в чому залежить не тільки ефективність управління системою обліку, а й фінансово – господарською діяльністю підприємства та стратегією його розвитку на тривалу перспективу.

Перші намагання сформуванню облікової політики на рівні фірми пов'язують із спробами встановлення офіційних стандартів фінансового обліку в США, які були розроблені ще в 1929 р. [1, с. 21].

Окремі елементи облікової політики, як зазначено в “Теорії бухгалтерського обліку” пов'язують з Дж. Меєм, який 22 вересня 1932 р. В своєму листі від Американського інституту бухгалтерів до Нью – Йоркської фондової біржі виклав програму її дії, яка включала три моменти:

- обов'язковість компанії відкритого типу подавати детальний звіт про використання ними певних методів обліку;
- підтвердження того, що компанія дотримується цих методів;
- аудитори повинні підтвердити, що компанії дійсно використовували методи обліку, на які вони здійснюють посилення [1, с. 21]

Поняття “облікова політика” стало загальновідомим у міжнародній термінології з фінансового обліку з моменту прийняття в 1975 році Міжнародного стандарту бухгалтерського обліку № 1 “Розкриття облікової політики”. Що стосується України, термін “облікова політика” офіційно почали використовувати з введенням Закону України “Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні” від 16.07.1999 р. та П(С)БО № 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності” від 31.03. 1999 р.

Для розуміння ролі та значення такого об'єкта як облікова “політика” потрібно з'ясувати її сутність. Поняття “сутності” відбиває сенс існування цього об'єкта, розкриває те, чим облікова політика є сама по собі, чим вона відрізняється від інших об'єктів, як вона змінюється залежно від впливу тих чи інших обставин.

Термін “облікова політика” включає два поняття “облік” і “політика”. Облік – процес, який складається з процедур спостереження, сприйняття, вимірювання та фіксації (реєстрації) фактів, процесів, подій природи або

суспільного життя [2, с. 20]. Слово “політика” пов’язують з поняттям держави, влади, яке в перекладі з грецької звучить як “мистецтво управляти державою”.

Існують різні підходи до визначення економічної суті терміну “облікова політика”. Так одна група авторів трактує як сукупність принципів, методів і процедур, що використовує підприємство для складання та подання фінансової звітності [3;4].

Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку № 8 “Облікові політики, зміни в облікових оцінках та помилки” дають таке визначення “облікові політики – це конкретні принципи, основи, домовленості, правила та практика застосування суб’єктом господарювання при складанні та поданні фінансових звітів”[5, с. 769].

Окремі автори вважають, що облікова політика – цілеспрямована діяльність людей з управління бухгалтерським обліком для досягнення поставленої мети [6, с. 215].

Облікова політика стає необхідною тільки в ринковому середовищі, коли підприємства отримали економічну свободу.

Система управління ставить мету і завдання перед обліком щодо обсягу, якості, терміновості подання інформації про об’єкти контролю, а система обліку передає оброблені дані за наперед визначеною програмою їх збору в систему управління.

Проблеми контролю виникають у системі менеджменту, який вимагає інформації для оцінки та аналізу певних ситуацій. Для менеджерів інформація – це хліб насущний, оскільки управлінські рішення приймаються на основі фактів, а не інтуїції.

Інформація – це дані про будь-що, знання, виражені сигналами і повідомленнями, на основі яких можна прийняти рішення.

Управління завжди пов’язано зі зміною стану об’єкта, системи чи процесу, яке призводить до досягнення поставленої мети.

Однією з основних умов ефективності управління вважають безперервність контролю за станом об’єктів і процесів, що управляються. Система обліку повинна ділитися на окремі підсистеми з тим, щоб в кожній з них оброблялася інформація диференційовано:

- підсистема фінансового обліку – для складання фінансової звітності, яка дає можливість контролювати фінансовий стан підприємства;
- підсистема управлінського обліку – для оперативного контролю використання ресурсів і протікання процесів з метою цілеспрямованого впливу на об’єкти і процеси;
- підсистема контролінга – для збору аналізу інформації стратегічного характеру з метою контролю показників внутрішнього і зовнішнього середовища та адаптації підприємства до змін у ньому.

Облікова політика здійснюється таким чином, щоб на основі певної методики збору й обробки даних забезпечити потреби менеджменту в достатній оперативній, релевантній інформації для прийняття рішень. Зміст облікової політики являє собою внутрішній регламент з методології, організації та методики ведення фінансового й управлінського обліку, а також контролінгу на окремому підприємстві.

Такий регламент необхідний для зведення різномірних нормативних актів, що стосуються ведення обліку, в єдину систему з погодженням вибраного варіанту облікових процедур з користувачами інформації.

В процесі світової економічної інтеграції джерелом достовірної та об'єктивної інформації про підприємство повинна стати фінансова звітність, яка відповідає вимогам ринкової інфраструктури.

Така звітність складається за певними правилами, вимогами, методами та нормами відповідно до чинних нормативно - правових актів.

Політика обліку – це сфера нормалізації обліку через певні правила, стандарти, методологічні норми з метою визначення загальних і докладних принципів функціонування обліку в даній країні або на міжнародному рівні на певний період.

Розмежувань понять теорії і практики обліку має принципове значення для практичного розуміння політики обліку.

Теорія обліку є не лише наднаціональною, так як має за мету розробити загальні методи фінансового обліку не зазнають змін, їх лише доповнюють в частині зміни організації та форми ведення обліку. Подвійність, наприклад, є законом подвійного запису в усьому світі і жодним змінам не підлягає.

В той же час політика обліку має і національний характер та відображає особливості ведення обліку кожного окремого господарюючого суб'єкта.

Політику фінансового обліку називають ще сферою діяльності нормалізації, яка знаходиться між практикою і теорією обліку. Сформульована в такий спосіб сфера політики фінансового обліку має загальний характер і не охоплює всієї облікової політики.

Основне призначення облікової політики підприємства полягає в:

- упорядкуванні облікового процесу та лібералізації системи обліку на підприємстві;
- формуванні методики обліку майна, капіталу, зобов'язань, фактів господарської діяльності та результатів діяльності підприємства на основі загальноприйнятих принципів та правил;
- забезпеченні повною, достовірною та неупередженою інформацією менеджменту з метою здійснення ефективного управління фінансово – господарською діяльністю підприємства та визначення стратегії подальшого розвитку в майбутньому;

- забезпеченні формування та своєчасного подання інформації різним користувачам, які містяться у фінансові звітності;
- роз'ясненні користувачам внутрішньої і зовнішньої звітності конкретних правил та процедур ведення обліку та складання звітності;
- наданні обліку планомірності та послідовності;
- підвищення ефективності ведення обліку на підприємстві [1, с. 31].

Основною метою облікової політики є забезпечення створення інформаційної системи підприємства з врахуванням вимог законодавчих актів і нормативних документів про фінансово – майновий стан та результати його діяльності, які необхідні для внутрішніх і зовнішніх користувачів для прийняття ними обґрунтованих управлінських рішень.

Список використаних джерел:

1. Пушкар М.С. Теорія і практика формування облікової політики: монограф. / М.С. Пушкар, М.Т. Щирба. – Тернопіль: Карт – бланш, 2009. – 260 с.
2. Сопко В. Бухгалтерський облік : навчальний посібник для студентів спеціальності “Облік і аудит” вищих навчальних закладів. / В. Сопко, З. Гуцайлюк, М. Щирба, М. Бенько. – Тернопіль: Астрон, 2005. – 496 с.
3. Бутинець Ф.Ф. Організація бухгалтерського обліку: Підручник [для студентів спеціальності 7.050106 «Облік і аудит» вищих навчальних закладів] / [Ф.Ф. Бутинець, О.П. Войналович, І.Л. Томашевська]; за ред. д.е.н., проф., засл. діяча науки і техніки України Ф.Ф. Бутинця]. - [4-те вид. перероб. і доп] – Житомир:ПП Рута, 2005. – 528 с.
4. Сук П. Облікова політика підприємства / П. Сук // Бухгалтерія в сільському господарстві. – 2005. - № 1 (130). – С. 2 - 4
5. Мюллер Г. Учет: международная перспектива. /Г. Мюллер, Х. Гергон, Г. Мисик – М: Финансы и статистика, 1993. – С. 23- 30
6. Пальчук О.В. Облікова політика як інструмент управління обліком / О. В. Пальчук //Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету: Економічні науки, вип.. 7, ч. I. – 2005. – 512 с. – С. 213 – 221
7. Семанюк В.З. Облікова політика підприємства: теорія і практика // Наукові записки ТНПУ ім. В. Гнатюка. Серія: економіка. - №22.– 2008. – С. 175-178.

Науковий керівник к.е.н., доцент Данилюк Ірина Вадимівна